Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Jätelainsäädäntö - tilannekatsaus

7.9.2023 Ympäristövaliokunta

Ympäristöneuvos Anna-Maija Pajukallio
Neuvotteleva virkamies Sirje Stén

Yleistä jätelainsäädännöstä

- Jätelainsäädäntö tulee pääosin EU:sta
- Jätelaki sääntelee kaikkia jätteitä, kaivannaisjätteitä vain osin.
- Jätelaki sisältää jätehuollon sääntelyn lisäksi myös paljon tuotteisiin liittyvää sääntelyä
- Jätelainsäädäntöön kuuluu jätelaki ja lukuisia asetuksia (n. 20 kpl)+ sellaisenaan sovellettavat EU-asetukset
- Jätelain perusta on etusijajärjestys: ensin jätteen synnyn ehkäisy, uudelleenkäyttö, uudelleenkäytön valmistelu, materiaalina kierrätys ja viimeisinä energiakäyttö ja kaatopaikkasijoitus
- Monimutkaisia raportointi- ja seurantavelvoitteita (jäte- ja tuotetietojärjestelmä)
- Valtakunnallinen jätesuunnitelma ohjaa jätehuoltoa

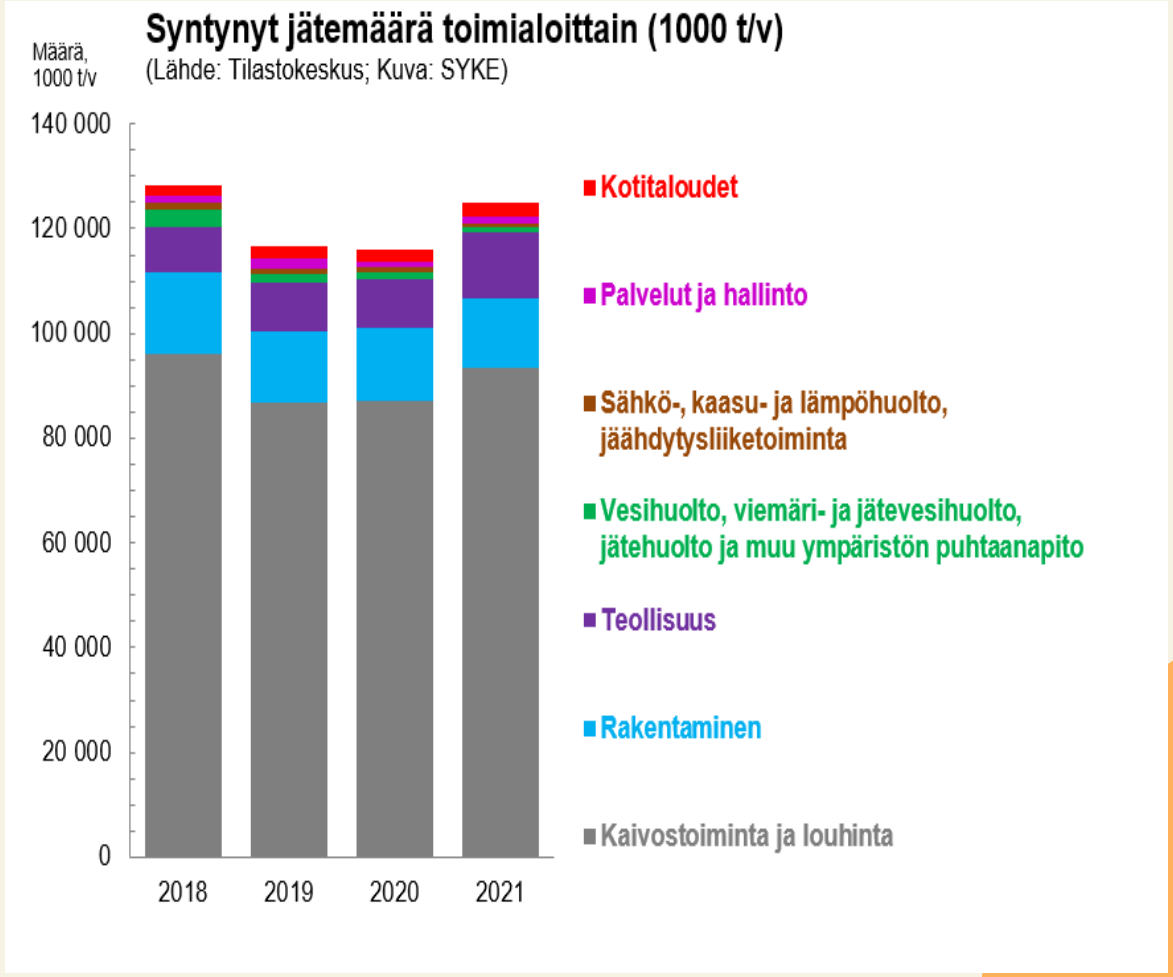

Jätehuollon vastuut

Pääsääntö: jätteen tuottaja, kiinteistön haltija tai muu, jonka hallussa jäte on (jätteen haltija) järjestää jätehuollon

Poikkeukset pääsäännöstä:

Kunnan vastuu JL 32 §

- Asumisessa syntyvä jäte
- Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan yhdyskuntajäte
- Ns. kivijalkayritysten ja putkikeräysjärjestelmän alueella olevien toimijoiden yhdyskuntajäte
- Em. toimintojen saostus- ja umpisäiliöliete
- Asumisessa (ja maa- ja metsätaloudessa kohtuullisina määrinä) syntyvät vaaralliset jätteet

Laajennettu tuottajavastuu

- Ajoneuvot ja niiden renkaat, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, paristot ja akut, paperituotteet, eräät muovituotteet
- Pakkaukset (esim. metalli, muovi, lasi, paperi/kartonki, puu)

EU:n jätesäädöspaketin (2018) toimeenpano - sääntelyn keskeiset tavoitteet

- Etusijajärjestyksen (jätehierarkia) vahvistaminen:
  Uudelleenkäytön ja kierrätyksen lisääminen, erilliskeräyksen laajentaminen
- Tuottajavastuujärjestelmien harmonisointi ja tehostaminen; järjestelmät tukemaan kestävää tuotesuunnittelua
- Jätevirtojen seurannan tehostaminen ja jäljitettävyyden parantaminen, tiedonkeruun harmonisointi ja digitalisointi, tiedonsaannin parantaminen → jäte- ja tuotetietojärjestelmän kehittäminen, tietopalvelut

Jätelain viimeisimmät muutokset

19.7.2021

Jätelain muutos 714/2021
sekä muutokset YSL:iin 715/2021, kemikaalilakiin 716/2021, rikoslakiin 717/2021 ja elintarvikelakiin 718/2021

- EU-säädösten täytäntöönpano: EU:n jätesäädöspaketti, SUP-direktiivin tuotekiellot ja merkintävaatimukset, POP-asetusta täydentävät säännökset

1.9.2022

Jätelain muutos 494/2022

- Siirtoasiakirjan tietojen toimittaminen SIIRTO-rekisteriin

1.1.2023

Jätelain muutos 494/2022

- Jätehuoltorekisterin uudet vaatimukset
- Jätehuolto- ja tuottajarekisterin tietopalvelut käyttöön

Jätelain muutos 1096/2022
SUP-direktiivin täytäntöönpano

- Pakkausten tuottajavastuun laajennus
- Kalastusvälineiden tuottajavastuu 2025
- SUP-tuottajien vastuu siivous-kustannuksista + tupakkaroskikset

Jätelain muutos 1148/2022

- sidosyksikköraja pysyvästi 10 %
- siirtymäaika yhdyskuntajätehuollon järjestämisvastuisiin hyvinvointialueilla

Uudet ja muutetut valtioneuvoston asetukset -

Uudet asetukset, voimaan 1.12.2021

VNA jätteistä 978/2022
- muutos 526/2022 voimaan 1.9.22/1.1.2023

VNA pakkauksista ja pakkausjätteistä 1029/2021
- muutos 1321/2022 voimaan 1.1.2023

Muutetut asetukset, voimaan 1.12.2021

VNA kaatopaikoista 1030/2021
VNA paristoista ja akuista 1027/2021
VNA romuajoneuvoista 1028/2021
VNA sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta 1026/2021
VNA renkaista 1025/2021
VNA ympäristönsuojelusta 979/2021
VNA SOVAsta 981/2021
VNA PCB-jätteestä 980/2021
VNA juomapakkauksista 1322/2022

Uudet asetukset, voimaan 1.1.2023

VNA eräistä muovituotteista 1318/2022
VNA muovia sisältävistä kalastusvälineistä 1319/2022
VNA eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille maksamista korvauksista1320/2022

Uusi asetus, voimaan 15.3.2023

VNA keräyspaperin erilliskeräyksestä ja kierrätyksestä 270/2023

Yhdyskuntajätteen kierrätys

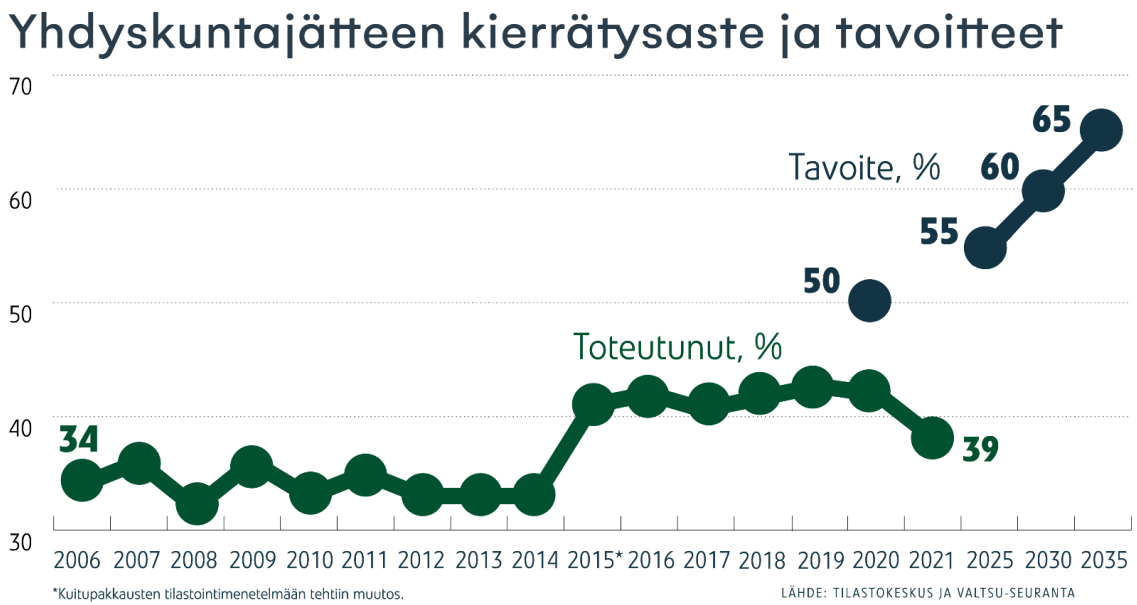

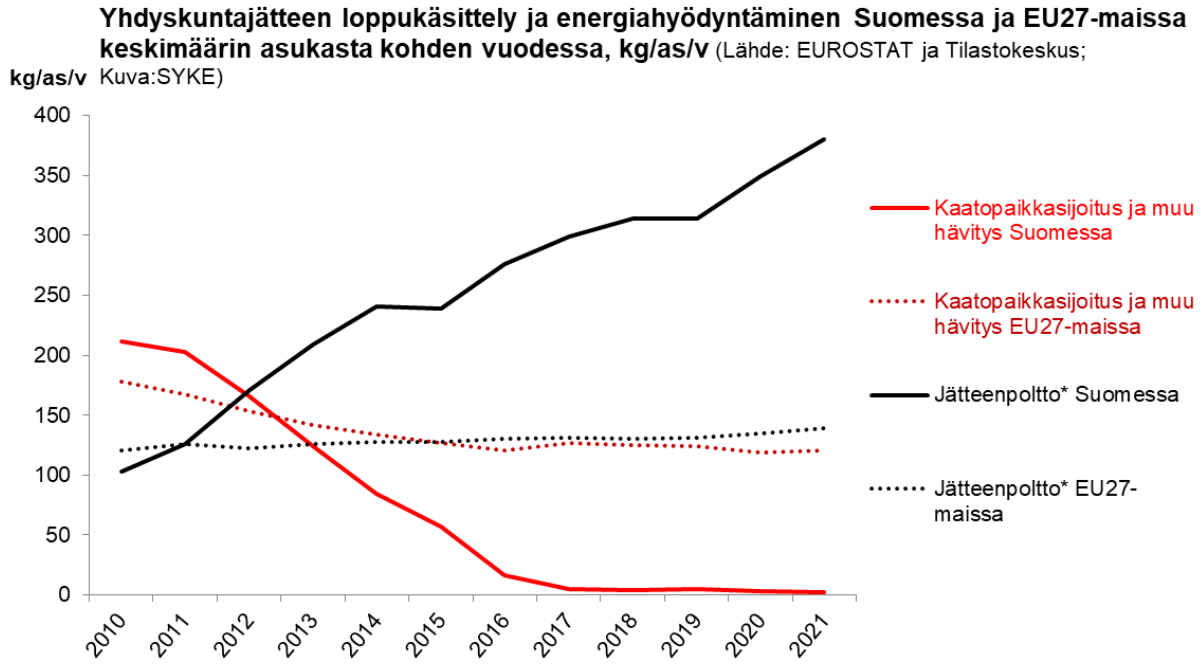

* Jätteenpoltto= poltto energian talteenotolla (R) ja ilman energian talteenottoa (D)

https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-kierto-ja-biotalous/kierratys-ja-jatteet/valtakunnallisen-jatesuunnitelman-seuranta#Rakentamisen%20j%C3%A4tteet

Komission varhaisvaroituskertomus - arvio Suomen tilanteesta

- Suomella vaikeuksia saavuttaa yhdyskuntajätteen ja muovipakkausjätteen 2025 tavoitteet
- **Keskeiset syyt:**
  - Erilliskeräyksen heikko saanto muovijätteestä (< 20 %) ja biojätteestä (< 50 %).
  - Heikko lajittelutehokkuus
  - Suuri osa yhdyskuntajätteestä ohjautuu polttoon
- **Komission suosituksia Suomelle**
  - Uudelleenkäytön tukeminen
  - Erilliskeräyksen (muovipakkaukset, biojäte) tehostaminen
  - Jäteneuvonnan jatkaminen ja tehostaminen (jätteen synny ehkäisy, lajittelu)
  - Taloudelliset ohjauskeinot (vero/päästökauppa) jätteen polton hillitsemiseksi

(Lähde: Euroopan ympäristökeskus)

Yhdyskuntajätteen erilliskeräysvelvoitteet kotitalouksissa

Kunta järjestää

Kaikissa 5 huoneiston asuinkiinteistöissä taajamassa kerättävä

Aluekeräys

Kuitupak-kaukset	Metalli	Lasipak-kaukset	Muovipak-kaukset	Biojäte	Tekstiili	Vaaral-linen jäte

Kiinteistökeräys yhteistoiminnassa kunnan ja tuottajien kanssa

2024 kesällä 10 000 asukkaan taajamien kaikissa asuin-kiinteistöissä

Lisäksi aluekeräys: muovi-, paperi-, kartonki-, lasi- ja metallijäte (pl. pakkausjäte ja keräyspaperi) , puutarha- ja puistojäte, suurikokoiset esineet

Lisäksi tuottajan vastuulla kiinteistökohtainen paperinkeräys ja keräyspisteet SER-jätteelle, pakkausjätteelle ja akuille

Erilliskeräysvelvoitteet yrityksissä

Jätteen haltijan on järjestettävä taajamassa tai asema- tai yleiskaavoitetulla palvelu-, matkailu- tai työpaikka-alueella sijaitsevalta kiinteistöltä yhdyskuntajätteen erilliskeräys vähintään seuraavasti:

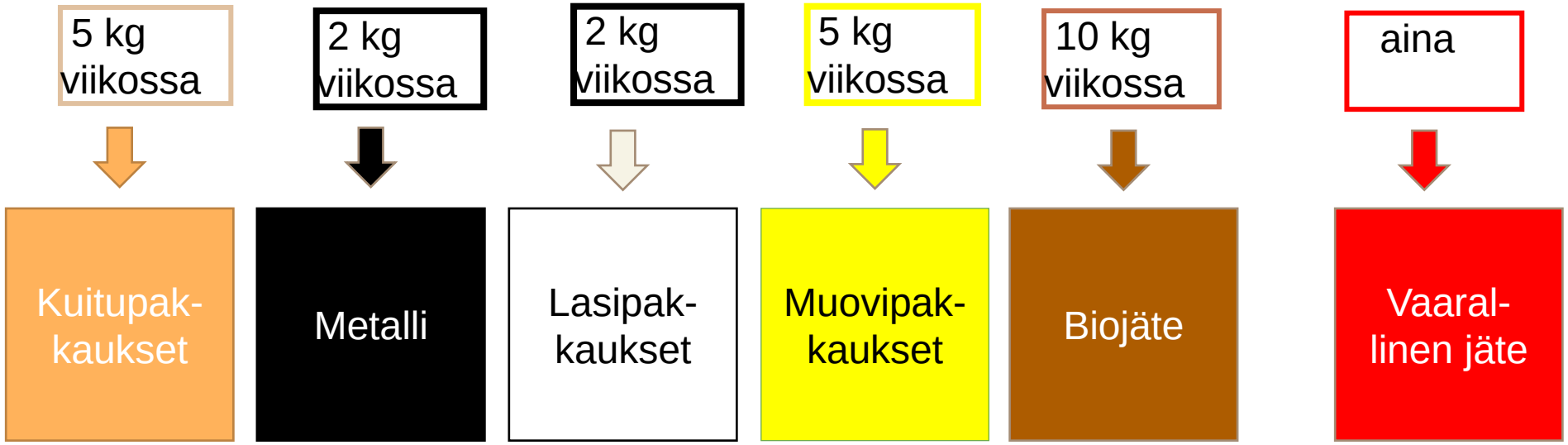

Tuottajan vastaanottoterminaalit pakkausjätteelle, paristoille ja akuille ja SER-jätteelle
Lisäksi tuottajien järjestämä paperinkeräys.

Mahdollisuuksien mukaan muu kuin edellä tarkoitettu muovi-, paperi-, kartonki-, lasi- ja metallijäte, puutarha- ja puistojäte, tekstiilijäte ja suurikokoiset käytöstä poistetut esineet.

Jätteenkuljetusten järjestäminen

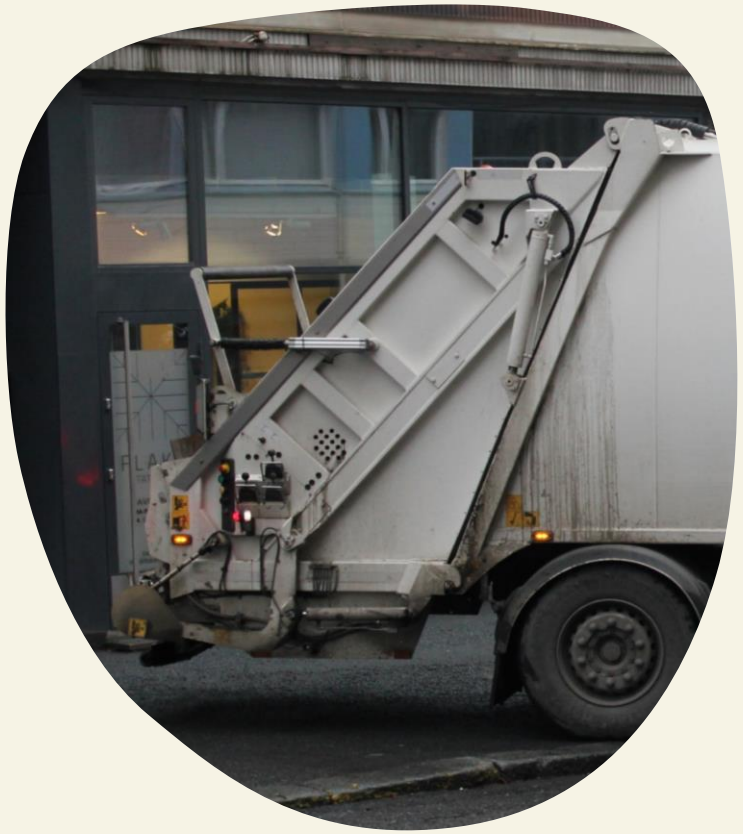

- Kunnan vastuulla olevan jätteen kiinteistöittäinen erilliskeräys kunnan kilpailuttamana 7/2023 (pakkausjätteet) ja 7/2024 (biojätteet) lähtien.
- Lainsäädännön tavoitteena varmistaa kaiken kokoisten yritysten mahdollisuudet osallistua kilpailutuksiin ja pärjätä niissä: hankintoja koskevat erityisvaatimukset (markkinakartoitus, hankintojen jakaminen osiin JL 36 §)
- YM:n opas ”Hyvät käytännön jätteenkuljetusten kilpailutuksissa” (YM:n julkaisuja 2022/29)

Jätelain jälkiarviointi (JÄTEJÄLKI)

- Toteuttaa jätelakimuutosten HE 40/2021 vp ja HE 195/2017 vp käsittelyn yhteydessä eduskunnan antamia lausumia, joissa edellytetään hallitukselta lain toimivuuden ja vaikutusten monipuolista arviointia.
- Arvion toteuttaa Suomen ympäristökeskus, valmistuu 2025 loppuun mennessä.

Osatehtävä	Arvioinnin kohteita
Hallinnan käytäntöjen kehitys	Tuottajavastuun mukautetut maksut Kuntien ja tuottajien yhteistoimintavelvoite (pakkausjäte) Siirtoasiakirjavelvollisuus (sähköinen asiakirja ja raportointi) Yhdyskuntajätteen kuljetuspäätökset
Jätteenkuljetuksen hintojen kehitys sekä PK-yritysten kilpailuaseman kehittyminen	Jätteenkuljetuksen hintakehitys (kuljetuksen kokonaiskustannukset, hintamuutokset asukkaille) PK-yritysten kilpailuaseman muutokset (yritys määrä alueilla, kilpailutuksiin osallistuneiden yritysten määrä)
Yhdyskuntajätteen kierrätysasteen ja uudelleenkäytön kehitys	Uudelleenkäytön määrät ja uudet toimet Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätysaste sekä uudet toimet

Vireillä olevaa ja tulevaa 1/3

- **EU-valmistelussa** parhaillaan useita, aikanaan jätelailla täytäntöön pantavia säädöksiä
  - jätteensiirtoja koskeva asetus, akkuasetus (hyväksytty), pakkausasetus, vihreät väittämät, jätedirektiivin muutos koskien tekstiilejä ja elintarvikejätettä (U-kirje valmisteilla) ajoneuvojen kiertotalousasetus (U-kirje valmisteilla)

- **Hallitusohjelmassa** useita jätelakiin vaikuttavia kirjauksia
  - Kunnan vastuun rajaaminen kotitalousjätteisiin JL 32 §
    - jätelain tulkintaopasluonnoksen lausuntokierroksen hyödyntäminen
  - Kilpailuneutraliteettia koskevat kirjaukset: kunnan toissijaisen vastuun JL 33 § rajaaminen todelliseen markkinapuutteeseen; kunnan sidosyksikön ulosmyyntiraja JL 145 a §; sidosyksikön omistuksen vähimmäisomistusprosentti (hankintalaki, päävastuu TEM)

2/3

- **Jätelaista kiertotalouslaki**
  - Tehtyjen ja tulevien muutosten johdosta jätelaki on systematiikaltaan vanhentunut – sen suhdetta etenkin tuote- ja kemikaalisääntelyyn selkeytettävä
  - EU-sääntelyn lukuisat muutokset (kohti elinkaarinäkökulmaa)
  - *Kiertotalouden edistämiseen ja kiertotalousmarkkinoiden avaamiseen liittyvät hallitusohjelmakirjaukset*
  - Valmistelu laajapohjaisessa työryhmässä 2024-2025

- **Uusiomateriaalien tuotteistamisen (UTU) sujuvoittaminen**
  - Jätteeksi luokittelun päättymistä (Ei Enää Jätettä eli EEJ) ja sivutuotteita koskevan päätöksenteon sujuvoittamista (mm. päätöksenteon keskittäminen) selvittävän laajapohjaisen työryhmän loppuraportti valmistuu vuoden 2023 loppuun mennessä
  - Raportin pohjalta laadittava HE valmistunee keväällä 2024 (kytköksissä virastoratkaisuun)
  - Muovijätettä koskeva EEJ-asetus etenee tänä vuonna ennakkonotifioitavaksi komissioon

- **Kaivannaisjätesääntelyn kehittäminen**
  - Kaivannaistoimintaa koskevien jätehuolto- ja sulkemissuunnitelmien sisällön tarkistaminen, kaivannaisjätteitä koskevia lupahakemuksen sisältövaatimuksia ja lupapäätöksen määräysten sääntelyn täydentäminen ympäristölupaharkinnan sujuvoittamiseksi, kiertotalouden edistäminen
  - Tavoitteena HE 2025

Kiitos

anna-maija.pajukallio@gov.fi
sirje.sten@gov.fi

https://ym.fi/jatelainsaadanto

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment